

6 Cdo 253/2010

ROZSUDOK V MENE SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu JUDr. Rudolfa Čirča a sudcov JUDr. Ladislava Górasza a JUDr. Ivana Machyniaka v právnej veci žalobkyne **E. H.**, bývajúcej v P., zastúpenej Mgr. Petrom Bošiakom, advokátom so sídlom v Novákoch, Ul. Gašpara Košťála č. 181, proti žalovaným **1/ Sociálnej poisťovni**, so sídlom v Bratislave, Ul. 29. augusta č. 8, pobočka Žilina, so sídlom v Žiline, Nám. Ľ. Štúra č. 5 a **2/ Slovenskému plynárenskému priemyslu, a.s.**, so sídlom v Bratislave, Mlynské Nivy č. 44/a, o **mimoriadne zvýšenie náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia**, vedenej na Okresnom súde Žilina pod sp. zn. 16 C 26/2006, o dovolaní žalovanej 1/ proti rozsudku Krajského súdu v Žiline z 8. septembra 2010 sp. zn. 6 Co 410/2009 takto

r o z h o d o l :

Dovolanie žalovanej 1/ proti potvrdzujúcemu výroku rozsudku Krajského súdu v Žiline z 8. septembra 2010 sp. zn. 6 Co 410/2009 v časti, v ktorej bol potvrdený rozsudok Okresného súdu Žilina z 23. septembra 2009 č. k. 16 C 26/2006-236 vo výroku o povinnosti žalovanej 1/ zaplatiť žalobkyni z titulu mimoriadneho zvýšenia náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia úrazovú dávku vo výške 10 675,16 EUR do troch dní od právoplatnosti rozsudku, **z a m i e t a**.

Vo zvyšku dovolanie žalovanej 1/ **o d m i e t a**.

Žalobkyni nepriznáva náhradu trov dovolacieho konania.

Odôvodnenie

Žalobou podanou na Okresnom súde Žilina 25. januára 2006 sa žalobkyňa domáhala voči žalovaným zaplata náhrady škody za sťaženie spoločenského uplatnenia spôsobeného jej chorobou z povolania. V žalobe uviedla, že bola zamestnaná u žalovaného 2/ ako pracovníčka inkasného oddelenia. Dňa 9.3.2004 bola u nej Klinikou pracovného lekárstva a toxikológie v Martine zistená choroba z povolania – ochorenie kostí, kĺbov, šliach, nervov končatín z dlhodobého nadmerného jednostranného zaťaženia – syndróm karpálneho tunela. Sťaženie spoločenského uplatnenia jej bolo podľa vyhlášky č. 32/1965 Zb. o odškodňovaní bolesti a sťaženia spoločenského uplatnenia (ďalej len „vyhláška č. 32/1965 Zb.“) ohodnotené najprv na 250 bodov a potom zvýšené na 400 bodov, čo je maximálne bodové hodnotenie. Výška odškodnenia tak bola určená sumou 24 000,-- Sk (400 bodov x 60,-- Sk).

Poukazujúc na to, že choroba z povolania má pre ňu za následok značné obmedzenia v rodinnom živote, v športovom a kultúrnom vyžití a v pracovnom uplatnení, uplatnila si podľa § 7 ods. 3 uvedenej vyhlášky nárok na zvýšenie náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia na sumu 360 000,-- Sk (zodpovedajúcu 15- násobku sumy pripadajúcej na základný počet bodov určený lekárske posudkom). Po odpočítaní už vyplatenej náhrady v sume 24 000,-- Sk žiadala, aby súd uložil obom žalovaným povinnosť zaplatiť jej spoločne a nerozdielne sumu 336 000,-- Sk (11 153,16 EUR) do pätnástich dní od právoplatnosti rozsudku s tým, že plnením jedného zo žalovaných zaniká v rozsahu plnenia povinnosť druhého žalovaného.

Okresný súd Žilina rozsudkom z 23. septembra 2009 č. k. 16 C 26/2006-236 uložil žalovanej 1/ povinnosť zaplatiť žalobkyňi z titulu mimoriadneho zvýšenia náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia úrazovú dávku vo výške 10 675,16 EUR do troch dní od právoplatnosti rozsudku a vo zvyšku žalobu voči žalovanej 1/ zamietol. Zároveň rozhodol aj o zamietnutí žaloby voči žalovanému 2/ a vyslovil, že o trovách konania bude rozhodnuté samostatným uznesením po právoplatnosti rozsudku.

V odôvodnení rozsudku uviedol, že podľa zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení platnom v čase zistenia choroby z povolania žalobkyne (ďalej len „zák. č. 461/2003 Z. z. alebo „zákon o sociálnom poistení“), je nárok na náhradu za sťaženie spoločenského uplatnenia spôsobeného touto chorobou, úrazovou dávkou, o ktorej v zmysle

tohto zákona rozhoduje Sociálna poisťovňa. Právomoc Sociálnej poisťovne však nie je daná vo veciach nárokov na mimoriadne zvýšenie tejto dávky, pretože rozhodovanie o týchto nárokoch je podľa § 7 ods. 3 O. s. p. (chápajúc slovo „zákon“ použité v tomto ustanovení vo význame „všeobecný právny predpis“) zverené vyhláškou č. 32/1965 Zb. súdu. Ďalej uviedol, že pasívna legitímácia žalovanej 1/ a teda jej povinnosť poskytnúť označenú dávku nespočíva v inštitútoch súkromného práva, ale v samotnom postavení žalovanej 1/ ako platiteľa tejto dávky v zmysle zákona č. 461/2003 Z. z.

Zamietnutie žaloby voči žalovanému 2/ odôvodnil nedostatkom jeho pasívnej legitímácie poukazujúc na to, že ako zamestnávateľ je úrazovo poistený a podľa zákona o sociálnom poistení účinného od 1.1.2004 nemá povinnosť plniť žalobkyni žiadnu z dávok, ktoré má vyplácať Sociálna poisťovňa.

Krajský súd v Žiline ako súd odvolací na odvolanie žalovanej 1/ rozsudkom z 8. septembra 2010 sp. zn. 6 Co 410/2009 rozsudok súdu prvého stupňa v odvolaní napadnutých výrokoch o povinnosti žalovanej 1/ zaplatiť žalobkyni sumu 10 675,16 EUR do troch dní od právoplatnosti rozsudku a o zamietnutí žaloby voči žalovanému 2/ potvrdil. Zároveň osobitným výrokom pripustil proti rozsudku dovolanie. Prvostupňový rozsudok považoval za vecne správny stotožňujúc sa aj s jeho odôvodnením. Pripustenie dovolania odôvodnil otázkou zásadného právneho významu, ktorú obsahovo vymedzil tak, „či žalovaná 1/, ako subjekt verejného práva je pasívne legitimovaná v konaní o zapltenie náhrady podľa § 99 zák. č. 461/2003 Z. z. a § 7 ods. 3 vyhlášky č. 32/1965 Zb., a či možno z uvedených ustanovení vyvodzovať právomoc súdu pre rozhodovanie v zmysle § 7 ods. 3 O. s. p.“.

Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podala dovolanie žalovaná 1/. Navrhla, aby dovolací súd rozsudok odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Dovolanie odôvodnila nesprávnym právnym posúdením veci. Namietala, že právomoc súdu rozhodnúť o mimoriadnom zvýšení náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia nebola daná § 7 ods. 3 vyhlášky č. 32/1965 Zb., pretože tento právny predpis bol len podzákonnou normou predstavujúcou súhrn pravidiel a postupov ako finančne vyčíslieť výšku nárokov, ktorých zákonný podklad je v prípade náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia ako úrazovej dávky upravený od 1.1.2004 v § 99 zák. č. 461/2003 Z. z. Uviedla, že pokiaľ § 7 ods. 3 O. s. p. vyžaduje aby zákon stanovil, ktoré iné právne veci prejednávajú a rozhodujú súdy

v občianskom súdnom konaní, nie je možné odvodzovať právomoc súdov od normatívnych aktov nižšej právnej sily.

Ďalej poukazovala na to, že je verejnoprávnou inštitúciou, ktorá má výlučnú právomoc konať a rozhodovať o úrazových dávkach. Nemôže byť preto ako subjekt verejného práva postavená do dlžníckeho postavenia. Zúženie jej postavenia len na pozíciu platiteľa dávky, resp. právny záver o priamom nároku žalobkyne proti nej, je v rozpore s pôsobnosťou zákona o sociálnom poistení, ktorý ju vymedzuje ako orgán rozhodujúci o úrazových dávkach.

Žalobkyňa a žalovaný 2/ vo vyjadrení k dovolaniu navrhli tento mimoriadny opravný prostriedok ako neopodstatnený zamietnuť.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O. s. p.) po zistení, že dovolanie bolo podané proti právoplatnému rozsudku odvolacieho súdu oprávnenou osobou (účastníčkou konania) v zákonnej lehote (§ 240 ods. 1 O. s. p.), preskúmal napadnutý rozsudok ako aj konanie, ktoré mu predchádzalo a dospel k záveru, že dovolanie v časti smerujúcej proti výroku rozsudku odvolacieho súdu o potvrdení prvostupňového rozsudku vo vyhovujúcom výroku nie je dôvodné.

Najvyšší súd predovšetkým z úradnej povinnosti skúmal existenciu vád konania taxatívne vymedzených v ustanovení § 237 O.s.p. a iných vád, ktoré mohli mať za následok nesprávne rozhodnutie vo veci. Zistil, že z obsahu spisu žiadne takéto vady nevyplývajú. Následne preto skúmal správnosť napadnutého rozsudku z hľadiska uplatneného dovolacieho dôvodu, a to právneho posúdenia veci odvolacím súdom v otázke zásadného právneho významu, pre ktorú bolo pripustené dovolanie, t. j. v otázke právomoci súdu a v otázke pasívnej legitímácie žalovanej 1/ v konaní o zapltenie mimoriadneho zvýšenia náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia podľa § 99 zák. č. 461/2003 Z. z. a § 7 ods. 3 vyhlášky č. 32/1965 Zb.

Podľa § 7 ods. 1 O. s. p. v občianskom súdnom konaní súdy prejednávajú a rozhodujú spory a iné právne veci, ktoré vyplývajú z občianskoprávných, pracovných, rodinných, obchodných a hospodárskych vzťahov, pokiaľ ich podľa zákona neprejednávajú a nerozhodujú o nich iné orgány.

Podľa § 7 ods. 3 O. s. p. iné veci prejednávajú a rozhodujú súdy v občianskom súdnom konaní, len ak to ustanovuje zákon.

Podľa § 103 O. s. p. kedykoľvek za konania prihliada súd na to, či sú splnené podmienky, za ktorých môže konať vo veci (podmienky konania).

Z vyššie citovaných zákonných ustanovení vyplýva, že zásadne do právomoci súdov patrí rozhodovanie tých vecí, ktoré vyplývajú zo súkromnoprávnych vzťahov taxatívne vymenovaných v odseku 1 § 7 Občianskeho súdneho poriadku. Spory vyplývajúce z týchto vzťahov (nie iných) výnimočne neprejednávajú a o nich nerozhodujú súdy len vtedy, ak osobitný zákon stanoví, že tieto veci sú oprávnené riešiť iné orgány než súdy. Okrem toho súdy môžu priamo prejednávať a rozhodovať veci iné, než vyplývajúce z vyššie uvedených súkromnoprávnych vzťahov (napr. veci sociálneho poistenia a pod.), avšak len za predpokladu, že tak ustanovuje zákon. Právomoc súdu je základnou procesnou podmienkou, ktorej splnenie súd skúma z úradnej povinnosti v každom štádiu konania (§ 103 O. s. p.). Treba zdôrazniť, že súd túto základnú procesnú podmienku skúma a rozhoduje o nej podľa stavu, aký tu je v čase začatia konania (prípadne jeho rozhodovania).

V posudzovanej veci predmetom žaloby je nárok žalobkyne na mimoriadne zvýšenie náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia, ktorý žalobkyňa uplatnila na súde 25. januára 2006 z dôvodu choroby z povolania zistenej u nej 9. marca 2004.

Poskytovanie náhrady za bolesť a náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia upravuje od 1. januára 2004 zákon č. 461/2003 Z. z. vo forme dávok úrazového poistenia. Keďže choroba z povolania bola u žalobkyne zistená po 1. januári 2004, ňou požadovaný nárok treba nepochybne považovať za nárok, ktorý vyplýva z úrazového poistenia ako poistenia pre prípad poškodenia zdravia alebo úmrtia v dôsledku pracovného úrazu, služobného úrazu alebo choroby z povolania. Nejde teda o spor vyplývajúci zo súkromnoprávnych vzťahov taxatívne vymenovaných v odseku 1 § 7 Občianskeho súdneho poriadku, ale o vec sociálneho poistenia v zmysle § 2 zák. č. 461/2003 Z. z. (správnosť tohto záveru, žalovaná 1/ nenamieta). V takomto prípade veci prejednávajú a rozhodujú súdy v občianskom súdnom konaní len vtedy, ak tak zákonné ustanovenie stanovuje (§ 7 ods. 3 O. s. p.).

Ako už bolo uvedené vyššie, právomoc ako jednu z procesných podmienok konania, je súd povinný skúmať z úradnej moci v každom štádiu konania, pričom ju skúma a rozhoduje o nej podľa stavu, aký tu je v čase začatia konania. Súd zásadne nemôže túto procesnú otázku posudzovať podľa právneho predpisu, ktorý v čase začatia konania bol už zrušený.

V posudzovanej veci žaloba bola podaná 25. januára 2006, pričom okresný súd o nej rozhodol 23. septembra 2009. V čase začatia konania a teda aj v čase rozhodovania súdu prvého stupňa (odvolacieho súdu) bola už vyhláška č. 32/1965 Zb. zrušená, lebo k jej zrušeniu došlo zákonom č. 437/2004 Z. z. o náhrade za bolesť a za sťaženie spoločenského uplatnenia (ďalej len „zák. č. 437/2004 Z. z.“) 1. augusta 2004. Otázkou právomoci súdu nebolo preto možné posudzovať podľa citovanej vyhlášky, ako to nesprávne urobili sudy nižšieho stupňa, ale ju bolo potrebné riešiť už podľa zák. č. 437/2004 Z. z., ktorý zhodne so zrušenou vyhláškou upravuje možnosť náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia zvýšiť a ktorý zveruje v § 5 ods. 5 rozhodovanie o tomto nároku súdu. V čase začatia konania (a teda aj v čase rozhodovania súdov) tu existovalo zákonné ustanovenie, ktoré výslovne stanovuje, že predmet sporu uplatnený žalobkyňou patrí do právomoci súdu. Sudy nižšieho stupňa dospeli preto k správne záveru (hoci čiastočne z iných dôvodov), že rozhodovanie o úrazovej dávke uplatnenej vo forme zvýšenia náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia patrí podľa § 7 ods. 3 O. s. p. do právomoci súdov. Na tomto závere nič nemení ani skutočnosť, že zák. č. 437/2004 Z. z. v ustanovení § 11 ods. 1 stanovuje, že na bolesť a sťaženie spoločenského uplatnenia v dôsledku úrazu a iného poškodenia na zdraví, ktoré bolo spôsobené pred nadobudnutím účinnosti tohto zákona, a ak ide o chorobu z povolania z takej choroby, ktorá bola zistená pred týmto dňom, sa vzťahujú doterajšie predpisy. Ide o prechodné ustanovenie, ktoré treba vykladať tak, že podľa doterajších predpisov (vyhlášky č. 32/1965 Zb.) sa použijú ustanovenia, ktoré sa týkajú odškodnenia bolesti a sťaženia spoločenského uplatnenia a rozsahu odškodnenia. Žalovaná 1/ v dovolaní preto neopodstatnene namieta, že v danej veci právomoc súdu na jej prejednanie a rozhodovanie nie je daná ani podľa § 7 ods. 3 O. s. p.

Pokiaľ žalovaná 1/ v dovolaní napáda správnosť právneho názoru odvolacieho súdu aj v otázke jej vecnej pasívnej legitímácie treba uviesť, že jedným zo základných predpokladov úspešnosti žaloby na plnenie je aj skutočnosť, že účastníci majú vecnú legitímáciu. Vo všeobecnosti platí, že vecnú legitímáciu v občianskom súdnom konaní má predovšetkým ten, kto je zúčastnený právneho vzťahu alebo práv a povinností, o ktoré v konaní ide. Vecnou

legitimáciou treba rozumieť stav vyplývajúci z hmotného práva. Rozhodujúce je teda to, kto je nositeľom hmotnoprávneho oprávnenia (povinnosti), o ktoré v konaní ide. Treba zdôrazniť, že na povahu právneho vzťahu nemá žiaden vplyv to, ak zákon stanoví, že rozhodovanie o niektorom konkrétnom nároku zverí do právomoci iného orgánu (súdu), ktorý inak nie je kompetentný rozhodovať o právach a povinnostiach vyplývajúcich z tohto právneho vzťahu.

V posudzovanej veci predmetom sporu je nepochybne nárok žalobkyne vyplývajúci z právneho vzťahu sociálneho poistenia, právna úprava ktorého je obsahom zák. č. 461/2003 Z. z. Tento zákon okrem iného vymedzuje sociálne poistenie, upravuje rozsah sociálneho poistenia a právne vzťahy pri vykonávaní sociálneho poistenia. Náhradu za sťaženie spoločenského uplatnenia považuje za úrazovú dávku, ktorá sa za podmienok ustanovených týmto zákonom poskytuje z úrazového poistenia. Právneho vzťahu z úrazového poistenia sa zúčastňuje poškodený, ktorým na účely poskytovania úrazových dávok je zamestnanec zamestnávateľa podľa § 16 a fyzická osoba uvedená v § 17 ods. 2, ak utrpeli pracovný úraz alebo sa u nich zistila choroba z povolania (§ 83 zákona). Poškodený je teda osobou, ktorá túto dávku uplatňuje a má na ňu nárok podľa osobitného predpisu (§ 99 zákona). Tohto právneho vzťahu sa zúčastňuje aj Sociálna poisťovňa, ktorá je verejnoprávna inštitúcia zriadená na výkon sociálneho poistenia (§ 120 ods. 2 zákona). Sociálna poisťovňa vykonáva sociálne poistenie nielen tým, že o dávkach rozhoduje, ale je tiež orgánom, ktorý tieto (priznané) dávky aj poskytuje. To znamená, že Sociálna poisťovňa, a nie zamestnávateľ poškodeného, je tým subjektom, ktorý v prípade priznania dávky, poškodenej osobe túto uhradza. Ak preto osobitný zákon zveruje rozhodnúť o zvýšení náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia súdu, je povinným z takéhoto vzťahu ten subjekt, ktorý podľa zákona má povinnosť dávku poskytnúť (nie osoba, ktorá je povinná platiť poistenie na úrazové poistenie).

So zreteľom na vyššie uvedené možno uzavrieť, že v posudzovanej veci subjektom povinným z právneho vzťahu, ktorý je predmetom konania, je výlučne Sociálna poisťovňa. Len tento subjekt je v danej veci nositeľom hmotnoprávnej povinnosti, o ktorú v konaní išlo, t. j. vecne legitimovaným subjektom na žalovanej strane. Tomuto záveru svedčí aj ustanovenie § 6 ods. 1 zákona č. 437/2004 Z. z. v spojení s § 2 ods. 3 písm. c/ citovaného zákona, podľa ktorého dohodu o náhrade za sťaženie spoločenského uplatnenia, a to aj nad výšku náhrady ustanovenú týmto zákonom, môžu uzatvoriť poskytovateľ náhrady a poškodený, pričom za poskytovateľa náhrady za bolesť a náhrady za sťaženie

spoločenského uplatnenia treba považovať osobu, ktorá je povinná poskytnúť náhradu, okrem iných predpisov, aj podľa zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení (návrh takejto dohody schvaľuje generálny riaditeľ Sociálnej poisťovne).

Súdy nižších stupňov posúdili aj otázku vecnej pasívnej legitímácie žalovanej 1/ správne. Najvyšší súd Slovenskej republiky preto dovolanie žalovanej 1/ v časti smerujúcej proti výroku rozsudku odvolacieho súdu o potvrdení rozsudku súdu prvého stupňa vo vyhovujúcom výroku zamietol (§ 243b ods. 1 O. s. p.).

V časti, v ktorej dovolanie žalovanej 1/ smerovalo aj proti výroku rozsudku odvolacieho súdu o potvrdení rozsudku súdu prvého stupňa vo výroku o zamietnutí žaloby proti žalovanému 2/, dovolanie odmietol pre jeho subjektívnu neprípustnosť. Dovolanie bola totiž žalovaná 1/ oprávnená podať len proti výroku rozsudku odvolacieho súdu, ktorým bolo rozhodnuté o uplatnenom nároku voči nej a nie aj o nároku uplatnenému voči žalovanému 2/. Výrok o zamietnutí žaloby voči žalovanému 2/ sa netýkal jej subjektívnych práv a povinností a pokiaľ proti tomuto výroku nepodala opravný prostriedok žalobkyňa (ako účastníčka konania, ktorej v tejto časti nebolo vyhovené), subjektívna neprípustnosť dovolania vyplývala aj z nemožnosti zhoršenia právneho postavenia žalovaného 2/ v odvolacom a aj v dovolacom konaní.

Úspešnej žalobkyni nepriznal náhradu trov dovolacieho konania, pretože si ich náhradu neuplatnila.

Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 2 : 1.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 30. mája 2012

JUDr. Rudolf Č i r č, v.r.
predseda senátu

Za správnosť vyhotovenia : Bc. Patrícia Špacírová

Odlíšné stanovisko sudcu JUDr. Rudolfa Āirĉa

Podľa § 243b ods. 6 Obĉianskeho súdneho priadku (ďalej len „O. s. p.“) pripájam toto odlišné stanovisko k rozsudku Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 30. mája 2012 sp. zn. 6 Cdo 253/2010.

Nesúhlasím s väčšinovým rozhodnutím senátu Najvyššieho súdu, ktorým bolo zamietnuté dovolanie žalovanej 1/ proti potvrdzujúcemu výroku rozsudku Krajského súdu v Žiline z 8. septembra 2010 sp. zn. 6 Co 410/2009 v časti, v ktorej bol potvrdený rozsudok Okresného súdu Žilina z 23. septembra 2009 č. k. 16 C 26/2006-236 vo výroku o povinnosti žalovanej 1/ zaplatiť žalobkyni z titulu mimoriadneho zvýšenia náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia úrazovú dávku vo výške 10 675,16 EUR do troch dní od právoplatnosti rozsudku.

Zastávam názor, že konanie pred oboma súdmi bolo postihnuté vadou vyplývajúcou z ustanovenia § 237 písm. a/ O. s. p., t. j. nedostatkom právomoci súdov. Existencia tejto vady zakladala prípustnosť a zároveň dôvodnosť podaného dovolania. Svoj právny názor odôvodňujem takto:

Právomoc súdu je základnou procesnou podmienkou, ktorej splnenie súd skúma z úradnej povinnosti v každom štádiu konania a na každom stupni (§ 103 O. s. p.). Jej nedostatok je neodstrániteľný a vedie k zastaveniu konania (§ 104 ods. 1 O. s. p.).

Právomoc súdov v obĉianskom súdnom konaní, t. j. právomoc obĉianskoprávných súdov, určuje ustanovenie § 7 ods. 1 až 3 O. s. p. V ods. 1 tohto ustanovenia sa právomoc obĉianskoprávných súdov určuje vymedzením právnych vzťahov, o ktorých konajú a rozhodujú súdy. Sú to vzťahy obĉianskoprávne, pracovné, rodinné, obchodné a hospodárske. Pri skúmaní takto určenej právomoci rozhoduje obsah právneho vzťahu, t.j. práva a povinnosti, a nie iba jeho úprava konkrétnym právnym odvetvím hmotného práva. V obĉianskom súdnom konaní súdy preskúmavajú aj zákonnosť rozhodnutí orgánov verejnej správy a zákonnosť rozhodnutí, opatrení alebo iných zásahov orgánov verejnej moci a rozhodujú o súlade všeobecne záväzných nariadení orgánov územnej samosprávy

vo veciach územnej samosprávy so zákonom a pri plnení úloh štátnej správy aj s nariadením vlády a všeobecne záväznými právnymi predpismi ministerstiev a ostatných ústredných orgánov štátnej správy, pokiaľ ich podľa zákona neprejednávajú a nerozhodujú o nich iné orgány (§ 7 ods. 2 O. s. p.). Iné veci prejednávajú a rozhodujú súdy v občianskom súdnom konaní, len ak to ustanovuje zákon (§ 7 ods. 3 O. s. p.).

V prejednávanej veci bol predmetom konania nárok žalobkyne na náhradu škody spôsobenej chorobou z povolania, uplatnenej vo forme náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia vo výške zodpovedajúcej 15-násobku sumy pripadajúcej na základný počet bodov určený lekárskeho posudkom. Choroba z povolania bola u žalobkyne zistená dňa 9. marca 2004, pričom konanie bolo začaté podaním žaloby 25. januára 2006.

Podľa právnej úpravy platnej do 31.12.2003 nárok na náhradu škody z choroby z povolania bol nárokom vyplývajúcim z pracovnoprávneho vzťahu upraveného právnym odvetvím pracovného práva – zák. č. 311/2001 Z. z. (Zákonníkom práce). Obsahom právneho vzťahu vyplývajúceho zo zodpovednosti zamestnávateľa za škodu vzniknutú chorobou z povolania bolo právo zamestnanca na poskytnutie plnení spočívajúcich okrem iného aj v náhrade za sťaženie spoločenského uplatnenia a povinnosť zamestnávateľa túto náhradu poskytnúť. Na prejednanie a rozhodnutie sporu o tomto nároku bola v zmysle § 7 ods. 1 O. s. p. daná právomoc súdu.

Dňom 1. januára 2004 nadobudol účinnosť zák. č. 461/2003 Z. z., ktorý zrušil, okrem iných, aj dovtedy platné ustanovenia § 198 ods. 1 písm. a/ až c/ a § 199 až 213 Zákonníka práce. V rámci pracovnoprávnej zodpovednosti zamestnávateľa za škodu spôsobenú pracovným úrazom alebo chorobou z povolania zostal zamestnancovi zachovaný len nárok na náhradu vecnej škody.

Zákonné poistenie zodpovednosti zamestnávateľa za škodu pri pracovnom úraze a pri chorobe z povolania bolo týmto zákonom nahradené úrazovým poistením. Úrazové poistenie, ako poistenie pre prípad poškodenia zdravia alebo úmrtia v dôsledku pracovného úrazu, služobného úrazu a choroby z povolania, bolo upravené ako súčasť systému sociálneho poistenia. V zmysle § 16 zákona o sociálnom poistení povinne úrazovo poistený je zamestnávateľ okrem zamestnávateľa sudcu podľa osobitného predpisu a zamestnávateľa prokurátora podľa osobitného predpisu. Podľa § 17 ods. 1 tohto zákona nárok na úrazové

dávky z úrazového poistenia zamestnávateľa má jeho zamestnanec po splnení podmienok ustanovených týmto zákonom.

Zároveň bol týmto zákonom nahradený dovtedajší systém odškodňovania pracovných úrazov a chorôb z povolania (pri ktorom mal poškodený zamestnanec alebo iná oprávnená osoba priamy nárok na náhradu škody proti zamestnávateľovi, pri ktorom v prípade spornosti o tomto nároku rozhodovali súdy, a pri ktorom, ak nárok vznikol v čase zákonného poistenia zodpovednosti zamestnávateľa za škodu pri pracovnom úraze a chorobe z povolania, mal zamestnávateľ právo, aby Sociálna poisťovňa za neho hradila preukázané nároky alebo aby mu zaplatila ním uhradenú škodu) systémom úrazového poistenia (pri ktorom v prípadoch zodpovednosti zamestnávateľa za poškodenie zdravia alebo úmrtie v dôsledku pracovného úrazu a choroby z povolania vzniká zamestnancovi alebo inej oprávnenej osobe nárok na úrazové dávky pri splnení podmienok podľa tohto zákona). Plnenia vyplývajúce pôvodne z nárokov na náhradu škody spôsobenej pracovným úrazom alebo chorobou z povolania, s výnimkou nároku na náhradu vecnej škody, ktoré vznikli po účinnosti zákona o sociálnom poistení, teda od 1.1.2004, sa stali plneniami vyplývajúcimi z nárokov na dávky úrazového poistenia (úrazové dávky), o ktorých na základe žiadosti poškodeného (ak zákon o sociálnom poistení neustanovuje inak) rozhoduje Sociálna poisťovňa. Stali sa teda nárokmi z verejnoprávneho vzťahu založeného úrazovým poistením. Rozhodovanie o týchto nárokoch preto nepatrí do právomoci súdu.

Zákon o sociálnom poistení je nielen hmotnoprávnym predpisom upravujúcim rozsah sociálneho poistenia a v rámci neho aj úrazového poistenia a právne vzťahy pri jeho vykonávaní, ale zároveň aj procesnoprávnym predpisom upravujúcim konanie vo veciach úrazového poistenia. Ustanovenie § 172 ods. 2 tohto zákona určuje, že v konaní vo veciach úrazového poistenia rozhoduje o právach a povinnostiach účastníkov právnych vzťahov úrazového poistenia Sociálna poisťovňa.

Nárok na náhradu za sťaženie spoločenského uplatnenia spôsobeného chorobou z povolania, zistenou po nadobudnutí účinnosti zákona o sociálnom poistení, je nárokom na úrazovú dávku, o ktorej rozhoduje na základe žiadosti poškodeného Sociálna poisťovňa. Tento charakter nestráca uvedená náhrada ani v prípade, ak sa požaduje jej mimoriadne zvýšenie podľa § 7 ods. 3 vyhlášky č. 32/1965 Zb. (z takéhoto záveru v predmetnej veci napokon vychádzali aj súdy v základnom konaní).

Právomoc súdu na rozhodovanie o mimoriadnom zvýšení náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia spôsobeného chorobou z povolania by mohlo založiť iba špeciálne zákonné ustanovenie (v zmysle § 7 ods. 3 O. s. p.), ktoré však zákon č. 461/2003 Z. z. neobsahuje. Za takéto ustanovenie nemožno považovať § 99 tohto zákona, podľa ktorého poškodený má nárok na náhradu za bolesť a na náhradu za sťaženie spoločenského uplatnenia podľa osobitného predpisu. Odkaz v tomto ustanovení na osobitný predpis (vyhlášku č. 32/1965 Zb.) bol len odkazom na určenie výšky týchto nárokov.

Zastávam názor, že § 7 ods. 3 vyhlášky č. 32/1965 Zb., podľa ktorého v prípadoch hodných osobitného zreteľa môže súd odškodnenie za bolesť a za sťaženie spoločenského uplatnenia primerane zvýšiť, a to i nad ustanovené najvyššie sumy (§ 7 ods. 1 a 2 tejto vyhlášky), nezakladá právomoc súdu rozhodovať o mimoriadnom zvýšení náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia spôsobeného chorobou z povolania ako o úrazovej dávke. Toto ustanovenie nemožno vykladať tak, že by jeden čiastkový nárok (na mimoriadne zvýšenie náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia) bol vylúčený z právomoci Sociálnej poisťovne ustanovenej (bez akejkoľvek výnimky) v § 172 ods. 2 zák. č. 461/2003 Z. z. a bola tak prelomená zásada, že rozhodovanie o úrazových dávkach nespadá do právomoci súdu.

V zmysle § 7 ods. 3 O. s. p. právomoc súdov prejednávať iné veci možno ustanoviť len zákonom. Keďže vyhláška č. 32/1965 Zb. nie je zákon (je podzákonným predpisom), nemožno z nej vyvodzovať právomoc súdu na rozhodovanie o nároku na úrazovú dávku spočívajúcu v mimoriadnom zvýšení náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia. Extenzívny výklad v tomto smere nepripúšťa nielen jasné znenie § 7 ods. 3 O. s. p. ale v súvislosti s ním aj článok 2 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, podľa ktorého štátne orgány môžu konať iba na základe ústavy, v jej medziach a v rozsahu a spôsobom, ktorý ustanoví zákon. Súd ako štátny orgán si teda nemôže privlastňovať právomoc, ktorú neustanovuje zákon.

Okrem toho ustanovenie § 7 ods. 3 uvedenej vyhlášky ani nesleduje riešenie otázky právomoci súdu a takýmto spôsobom ho neinterpretovala ani právna teória a súdna prax v čase prijatia tohto právneho predpisu. Vyhláška č. 32/1965 Zb. bola prijatá na základe zmocnenia vyplývajúceho z § 27 ods. 2 zákona č. 30/1965 Zb. o odškodňovaní pracovných úrazov a chorôb z povolania len za účelom ustanovenia výšky, do ktorej možno poskytnúť náhradu za bolesť a za sťaženie spoločenského uplatnenia. Rovnako aj v zmysle § 203 zák.

č. 65/1965 Zb. (Zákonníka práce účinného do 31. marca 2002) boli príslušné orgány splnomocnené vyhláškou určiť len výšku, do ktorej možno poskytnúť náhradu za bolesť a za sťaženie spoločenského uplatnenia a upraviť určovanie výšky náhrady v jednotlivých prípadoch. Pokiaľ ustanovenie § 7 ods. 3 tejto vyhlášky umožňovalo zvýšiť odškodnenia za bolesť a za sťaženie spoločenského uplatnenia i nad maximálne sumy stanovené týmto predpisom len na základe rozhodnutia súdu, sledoval sa tým zámer vylúčiť možnosť účastníkov zodpovednostného právneho vzťahu uzavrieť dohodu o zvýšení odškodnenia nad stanovené maximálne sumy (so zreteľom na dobové pomery išlo o jeden z preventívnych prostriedkov ochrany majetku „v socialistickom vlastníctve“). Rozhodovanie súdu mohlo prichádzať do úvahy len pokiaľ bola inak daná jeho právomoc na rozhodovanie o právach a povinnostiach vyplývajúcich z právneho vzťahu, obsahom ktorého bolo právo na náhradu za bolesť a za sťaženie spoločenského uplatnenia.

Ak rozhodovanie o právach a povinnostiach vyplývajúcich z verejnoprávneho vzťahu úrazového poistenia bolo od 1. januára 2004 zverené Sociálnej poisťovni, potom táto verejnoprávna inštitúcia je oprávnená rozhodovať nielen o priznaní a výplate úrazovej dávky, ktorou je aj náhrada za sťaženie spoločenského uplatnenia, ale i o zvýšení tejto náhrady v zmysle § 7 ods. 3 vyhlášky č. 32/1965 Zb. Správnosť aplikácie uvedeného ustanovenia Sociálnou poisťovňou môže byť preskúmaná súdom len v konaní podľa piatej časti Občianskeho súdneho poriadku, teda v správnom súdnictve. Vyhláška č. 32/1965 Zb. je hmotnoprávnym predpisom, podľa ktorého Sociálna poisťovňa v konaní vo veciach úrazového poistenia posudzuje nárok na úrazovú dávku spočívajúcu v náhrade za sťaženie spoločenského uplatnenia spôsobeného chorobou z povolania, ak táto choroba bola zistená za jej účinnosti. Na použitie tohto predpisu odkazuje Sociálnu poisťovňu § 99 zákona o sociálnom poistení.

Na právomoci Sociálnej poisťovne rozhodovať vo veciach úrazového poistenia o úrazovej dávke spočívajúcej vo zvýšení náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia nič nezmenila ani následná právna úprava, t. j. zákon č. 437/2004 Z. z., ktorým s účinnosťou od 1. augusta 2004 bola zrušená vyhláška č. 32/1965 Zb.

Ustanovenie § 5 ods. 5 zák. č. 437/2004 Z. z., podľa ktorého v prípadoch hodných osobitného zreteľa môže súd náhradu za sťaženie spoločenského uplatnenia zvýšiť najviac o 50 %., nemožno vykladať ako výnimku z inak nepochybnnej právomoci Sociálnej poisťovne

rozhodovať o náhrade za sťaženie spoločenského uplatnenia ako o úrazovej dávke v zmysle § 172 ods. 2 zákona o sociálnom poistení.

Podmienkou možnosti súdu rozhodnúť o zvýšení náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia je totiž v zmysle § 6 ods. 3 zák. č. 437/2004 Z. z. neuzavretie dohody v lehote troch mesiacov od podania návrhu poškodeným na jej uzavretie. Skúmanie tejto podmienky prichádza do úvahy v situáciách, v ktorých poskytovateľ náhrady môže s poškodeným takúto dohodu uzavrieť. Ide v podstate o zodpovedný subjekt zo súkromnoprávneho vzťahu zodpovednosti za škodu spôsobenú poškodením zdravia a pri zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla z povinného zmluvného poistenia je to aj poisťovateľ alebo Slovenská kancelária poisťovateľov.

Sociálna poisťovňa však takýmto subjektom, ktorý by mohol uzavrieť dohodu o odškodnení vo forme náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia, nie je. Aj keď je poskytovateľom náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia ako úrazovej dávky, zákon o sociálnom poistení možnosť uzavretia dohody medzi ňou a poškodeným o tejto náhrade, a teda aj o jej výške, neupravuje a vôbec ho nepredpokladá. Výslovne vyžaduje rozhodovanie Sociálnej poisťovne o úrazových dávkach, teda vydanie rozhodnutia s predpísanými náležitosťami vrátane poučenia o možnosti odvolania alebo opravného prostriedku. Ani poškodený zamestnanec nepodáva návrh na uzatvorenie dohody o zvýšení náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia (zákon č. 461/2003 Z. z. žiadnu takúto možnosť neupravuje).

Pokiaľ zák. č. 437/2003 Z. z. používa termín „poskytovateľ náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia“, treba rozlišovať medzi takým poskytovateľom, ktorého povinnosť poskytnúť túto náhradu vyplýva zo zodpovednostného vzťahu (t. j. ktorý je škodcom) alebo zo zákona (napr. komerčná poisťovňa v prípade škody spôsobenej prevádzkou motorového vozidla), a medzi poskytovateľom, ktorý rozhoduje o takejto náhrade ako správny orgán (napr. Sociálna poisťovňa).

Účelom ustanovenia § 5 ods. 5 zákona č. 437/2004 Z. z. v spojitosti s § 6 a aj s § 1 tohto predpisu nebolo určiť právomoc súdu na rozhodovanie o zvýšení náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia, ale viazať jeho právomoc na splnenie podmienky spočívajúcej v pokuse o dohodu o tejto náhrade medzi poškodeným a jej poskytovateľom, samozrejme tam, kde je to možné. Po splnení tejto podmienky možnosť súdu rozhodnúť o zvýšení náhrady

za sťaženie spoločenského uplatnenia prichádza do úvahy len v prípadoch, v ktorých je inak daná jeho právomoc rozhodovať o takomto nároku, t. j. ak ide o nárok z poškodenia zdravia vyplývajúci zo súkromnoprávneho zodpovednostného vzťahu spadajúceho pod ustanovenie § 7 ods. 1 O. s. p.

Pokiaľ osobitné predpisy zverujú právomoc rozhodovať o nároku na náhradu za sťaženie spoločenského uplatnenia správnym orgánom (orgánom verejnej moci), potom podľa môjho názoru nejestvuje rozumný dôvod, prečo by z tejto právomoci mala byť vyňatá možnosť rozhodovať aj o zvýšení tejto náhrady, keď prípadné negatívne rozhodnutie podlieha súdnej kontrole v správnom súdnictve.

Keďže § 99 zákona o sociálnom poistení odkazuje Sociálnu poisťovňu pri rozhodovaní o náhrade za sťaženie spoločenského uplatnenia ako o úrazovej dávke na osobitný predpis, ktorým je od 1.8.2004 zák. č. 437/2004 Z. z., je táto sama oprávnená rozhodnúť o zvýšení, či nezvýšení tejto náhrady, s možnosťou preskúmania jej negatívneho rozhodnutia súdmi v správnom súdnictve. V konaní vo veciach úrazového poistenia, ktorého predmetom je rozhodovanie o úrazovej dávke spočívajúcej vo zvýšení náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia, spôsobeného chorobou z povolania, treba preto pod pojmom súd v zmysle § 5 ods. 5 zákona č. 437/2004 Z. z. rozumieť aj Sociálnu poisťovňu. Skúmanie podmienky vyplývajúcej z ustanovenia § 6 ods. 3 tohto zákona je v takomto prípade z povahy veci (pre nemožnosť dohody) bezpredmetné.

Aj keby však ustanovenie § 5 ods. 5 zák. č. 437/2004 Z. z. malo byť interpretované tak, že sa ním určuje právomoc súdu rozhodovať o zvýšení sťaženia spoločenského uplatnenia ako o úrazovej dávke, nesúhlasím s väčšinovým názorom, podľa ktorého možno z neho vyvodzovať právomoc súdov v predmetnej veci. Vzhľadom na ustanovenie § 11 ods. 1 zák. č. 437/2004 Z. z. by sa takto určená právomoc súdu mohla vzťahovať len na sťaženie spoločenského uplatnenia spôsobené chorobou z povolania zistenou od nadobudnutia jeho účinnosti, t. j. od 1. augusta 2004. Pokiaľ totiž v zmysle tohto ustanovenia sa na sťaženie spoločenského uplatnenia spôsobené chorobou z povolania zistenou pred nadobudnutím účinnosti zák. č. 437/2004 Z. z. vzťahujú doterajšie predpisy, znamená to, že výška tejto náhrady, jej zvýšenie, i subjekt oprávnený ju zvýšiť, sa posudzujú podľa právnych predpisov platných v čase zistenia choroby z povolania.

Nedostatok právomoci súdov možno odôvodniť aj argumentom o nedostatku pasívnej legitímácie žalovanej 1/, na ktorú otázku bolo tiež pripustené dovolanie. Som toho názoru, že žalovaná 1/ nemá v konaní pasívnu legitímáciu, teda nie je bez ďalšieho nositeľkou povinnosti poskytnúť zvýšenú náhradu za sťaženie spoločenského uplatnenia. Odôvodňovanie jej pasívnej legitímácie len všeobecne tým, že je platiteľom úrazových dávok je nepresvedčivé a nerešpektujúce skutočnosť, že nárok na náhradu za sťaženie spoločenského uplatnenia zakladá poškodenému zákon o sociálnom poistení ako nárok z verejnoprávneho vzťahu úrazového poistenia, o ktorom zákonom upraveným postupom rozhoduje práve žalovaná 1/ ako verejnoprávny orgán, ktorého rozhodnutia podliehajú kontrole súdov v správnom súdnictve. Zákon o sociálnom poistení ani žiaden iný právny predpis neukladá žalovanej 1/ povinnosť poskytnúť bez ďalšieho náhradu za sťaženie spoločenského uplatnenia, resp. jej zvýšenie, ale povinnosť rozhodnúť o žiadosti o priznanie a o výplatu tejto úrazovej dávky.

Práve nemožnosť uložiť Sociálnej poisťovni povinnosť zaplatiť úrazovú dávku a nemožnosť uložiť túto povinnosť ani zamestnávateľovi, teda neexistencia subjektu, ktorého by bolo možné úspešne žalovať v občianskom súdnom konaní, je jedným z argumentov pre odôvodnenie záveru o nedostatku právomoci súdov na rozhodovanie o uplatnenom nároku.

Som presvedčený, že vyššie uvedený výklad je ústavne konformný, pretože rešpektuje požiadavku na bezrozpornosť právneho poriadku ako celku, ktorého súčasťou je ako zák. č. 461/2003 Z. z., tak aj zák. č. 437/2004 Z. z. Zohľadňuje totiž účel týchto právnych predpisov a ich súladnú aplikáciu.

Vzhľadom na nedostatok právomoci súdov mal dovolací súd rozsudok odvolacieho súdu i súdu prvého stupňa v dovolaní napadnutom výroku vo vzťahu k žalovanej 1/ zrušiť, konanie zastaviť, rozhodnúť o trovách konania a po právoplatnosti uznesenia vec postúpiť Sociálnej poisťovni so sídlom v Bratislave, Ul. 29. augusta č. 8, t. j. orgánu do právomoci ktorého patrí rozhodovanie o uplatnenom nároku.

V Bratislave dňa 30. mája 2012

JUDr. Rudolf Č i r ě , v.r
predseda senátu

Za správnosť vyhotovenia : Bc. Patrícia Špacírová